

Gregor Strniša

NAGICA Na malem prstu ga vrti,
čez prsi ga zakotali,
sredi debelih belih nog
ves svet obrača naokrog.

Telo nad njim je beli sneg:
žoga žari ko makov cvet —
za nagico je žoga svet,
kjer vsi možje sveta žive.

Nem je njen smeh. Ni ta hip
nekje vrisnil v jutro ptič?
se ozre z očmi, zelenimi,
kot ti zeleni travniki.

AKROBAT I Nad nagico koščeni fant
melje v zraku prazen zrak,
zato priklepa vse oči
planet med stegni belimi.

Na planetu, ki ga ni,
 pod stropom akrobat sedi:
 klic pozavne, udarec pavk —
 še je pozabljen akrobat.

Oči mu žoga ulovi —
 ko daljna Zemlja se mu zdi:
 spusti se tja, nazaj na tla,
 lesen ko lutka ima obraz.

ČAROVNIK V rdeči lúči, kot Hudič,
 dolg, suh, črn mož stoji,
 črn zaboj odpira mož:
 zaboj je greda rdečih rož.

Rož nabere poln klobuk,
 zaskovika mož ko čuk,
 klobuk obrne: ven zleti
 velikanski črn ptič.

Ptič pod stropom obvisi,
 mož se na glas zasmeji.
 Klic pozavne, udarec pavk —
 ptič razpade v slap iz kart.

AKROBAT II Slepa miš je akrobat,
 spet se nagica igra:
 žogo v kot odkotali,
 med nogámi ni več nič.

Zato priklene vse oči
 neverjetni človek-ptič.
 Je stopila v ta naš svet
 lutka iz sveta marionet?

Rôke, nôge plešejo,
 ko da je pripet na strop.
 Skoz ruto pa zagleda noč,
 pada: videl je zvezdno nebo.

KAČUR Človek-kača gre okrog,
kot bi ne imel dveh nog.
Z nogámi zvitimi za vrat,
obleži v sredini tal.

Na tleh obraz spačen ima,
kot maska gozdnega boga.
Klic pozavne, udarec pavk —
palec za palcem vzdigne vrat.

Bobni bobnajo v temí,
zviija se kačji malik.
V stenah tiho zašumi —
ni zginil v zid pisan ptič?

Smrt I

Bilo je vročega junija,
ko je lil naliv ves dan,
bilo je svinčene poletne noči,
ko v krošnji drevesa zvezda cveti.

K tebi — ko si skozi noč
okrog ovinka šel domov —
otipljiva kot krošnja polna dežja,
je pristopila in s tabo šla.

Nekje daleč je skoz mrak
odšumel nevidni vlak.
S tem vlakom je morda prišla.
Bilo je vročega junija.

II

Bila je čvrsti znani tlak
teh cest in ta ograjica —
ne, vse mokre ograje, vse,
ki so te vso pot spremljale.

Bila je v zémljo vkopano drevo,
ki je šlo s teboj vso pot:
še za teboj, že pred tabo stoji,
živo zeleno v krogu lučí.

Samotna luč: oko, ki z njim
daleč za mestom v noč strmi
nevidni hrib — je za hip bila.
Bilo je vročega junija.

III

Bilo je vročega junija.
Z nočnim vlakom je prišla.
— Nosil je kovček, dva. Ne, tri.
In nad glavo razpet dežnik.

Čeprav dež komaj še rosi.
Čez rame križast šal visi.
Brada oglata, cigara v zobeh,
krznen ovratnik do ušes.

Črna očala, bel klobuk.
Kaj je vprašal? Jezik je tuj.
— Je bil samo popotnik mrk,
ali je bil tujec smrt?

IV

Potem so tipale luči
nevidnega avta v nevidni hrib.
Se je čez hrib nagnila pot —
je luči zakril nevidni gozd?

Ga nisi srečal drugi dan?
Odložil je klobuk in plašč,
pa je bil manjši in bolj suh,
na prazni terasi, v roju muh.

Brez las na glavi, v soncu bled,
je listal slike nagih deklet.
Led je zazvenel ob kristal.
Bilo je vročega junija.

V

Bilo je vročega junija.
Je smrt prišla? Je smrt odšla?
Se odpeljala v noč čez hrib —
se pripeljala na oddih?

Si je kupila cenen list?
 Je šaljiv strah — šal, plašč, dežnik! —
 bil le grozljiv star veseljak,
 za žive nagice prepláh?

Veš več o nji kot tiste noči,
 ko te je gledala z listi, z lučmi,
 in si dal dlan na rob njenih ograd,
 tistega vročega junija?

Bojan
Štih

O treh velikih koncih

Tri temeljna dejstva opisujejo in določajo sedanjosti in trenutni funkcionalni položaj tako imenovane evropske kulture ali pa tako imenovanih evropskih kultur, če upoštevamo predvsem narodnojezikovne vidike. Imenujmo in opišimo ta tri temeljna dejstva v najkrajši možni besedni obliki. Prvič: konec in poraz tradicionalne »avtonomne« evropske politike, ki je z dvema svetovnima (evropskima po izvoru)

vojnoma izpričala in potrdila svojo ne-moč, spremenjeno v ne-bit, v kateri vidijo politični zgodovinarji samomor Evrope in potrditev politične nadvlade super sil. Drugič: razkranje premoči in vplivne moči tako imenovane bele in evropske samozaključene in samozadostne kulture in civilizacije, ki je temeljila na aristotelovski in platonski estetiki in etiki; to razkranje pa je hkrati tudi pozitivno, saj pomeni, da se je začela spreminjati evropska kultura iz edine in elitne vodilne in duhovne moči modernega sveta v enega izmed enakopravnih segmentov svetovne kulture, v kateri črnska, indijska, indijanska, japonska, kitajska, arabska, polinezijska, eskimska, laponska in druga duhovna izročila nimajo več podrejenega položaja, marveč je njihov položaj umetniško, estetsko in gnoseološko izravnano z umetniškim svetom evropske kulture. Tretjič: razpad tako imenovane profesionalne in institucionalne kulture, ki je navkljub svojemu božanskemu (denarnemu) in eshatološko-mitološkemu (vzgojno-ideološkemu) namenu in poslanstvu in navkljub svojemu akademizmu in elitizmu in psevdosocialnim kriterijem o kulturi kot manifestaciji združenega dela, izpričala in potrdila v povojnem času svojo akcijsko nemoč, funkcionalno nerabnost in duhovno nepotrebno; pri tem pa moramo poudariti, da so enako odpovedali tako sistemi in oblike absolutne avtonomnosti, lepotnosti in vzgojnosti kulture-umetnosti, kakor tudi sistemi in oblike socrealističnega pragmatizma in omejevanja izpovedne svobode.

Lanska konferenca v Helsinkih o kulturnih politikah evropskih držav je neposredno ali posredno potrdila vse sindrome obolevanja stare evropske in kontinentalne kulture in kulturnih politik. Omenjena tri dejstva, v katerih smemo videti tri konce stare institucionalne evropske kulture, so